

CVIČENÍ č. 8: Derivace funkce

1. Je dána funkce $y = x^2$. Vypočtěte podíl $\frac{\Delta y}{\Delta x}$ pro $\Delta x = 0,1$ v bodě $x = 1$. Jaká je limita tohoto

podílu pro Δx jdoucí k nule? Jaký je geometrický význam derivace?

2. Derivujte (použijte Tabulku 1):

a) $y = 5 + x^1 + x^2 + x^3 - x^4$

b) $y = 24x^5 - 3x^2 + 8x - 4$

c) $y = \frac{1}{x} + \frac{1}{x^2} + \frac{1}{x^3}$

d) $y = \sqrt{x} + \sqrt[3]{x} + \sqrt[4]{x} + \frac{\sqrt{x}}{\sqrt[3]{x}}$

e) $y = 2 \ln x + 5 \sin x - \cos x + e^x$

f) $y = 3^x + 2 \log x + \sqrt[3]{x^2}$

g) $y = 4 \operatorname{tg} x - \operatorname{cot} x$

h) $y = 2 \operatorname{arctg} x + 5 \operatorname{arc} \sin x$

3. Vypočtěte derivaci funkce v daném bodě:

a) $f(x) = x^2, f'(4) = ?$

b) $f(x) = 2x^2 - 3x + 1, f'(3) = ?$

c) $f(x) = 3x^3 - 2x + 4, f'(1) = ?$

d) $f(x) = \frac{3}{x}, f'(-2) = ?$

e) $f(x) = 3 \ln x + 1, f'(1) = ?$

4. Vypočtěte rovnici tečny ke grafu dané funkce v daném bodě:

a) $f(x) = x^2, x = 2$

b) $f(x) = \frac{3}{x}, x = 1$

c) $f(x) = x^2 - 2x, x = -1$

5. Jaká je souvislost mezi derivací funkce a monotónností funkce v daném bodě (viz cvičení 4)?

6. Pomocí derivace určete přírůstek funkce $y = x^3 - 2x$ v bodě $x = 2$ pro $\Delta x = 0,1$ a $\Delta x = 0,2$.

Porovnejte tento přírůstek s přírůstkem vypočteným přímo z předpisu funkce.

7. Derivujte součin funkcí:

a) $y = x \cdot e^x$

b) $y = (x^2 + 1) \cdot e^x$

c) $y = x^3 \cdot \ln x$

d) $y = (x^2 + 4) \cdot \sin x$

e) $y = x^2 \cdot \operatorname{arctg} x$

8. Derivujte podíl funkcí:

a) $y = \frac{2x^2 - 3x + 1}{x}$

b) $y = \frac{x}{\ln x}$

c) $y = \frac{x^2 - 1}{x^2 + 1}$

d) $y = \frac{\sin x}{\cos x}$

e) $y = \frac{e^x + 3}{e^x}$

9. Derivujte složené funkce:

a) $y = (x^2 + 2)^6$

b) $y = \ln(4x + 1)$

c) $y = 3 \sin(x^2 + 3)$

d) $y = e^{1 - \sin x}$

e) $y = \sqrt{x^2 + 4x}$

f) $y = \frac{5}{(2x + 4)^3}$

g) $y = \operatorname{tg}^3 4x$

h) $y = \ln^n x^2$

10. Derivujte funkce ve tvaru $f(x)^{g(x)}$:

a) $y = x^x$

b) $y = x^{\ln x}$

11. Vypočtěte první, druhou a třetí derivaci funkce:

a) $y = x^4 - 5x^3 + 2x + 1$

b) $y = \ln x$

c) $y = \cos x$

d) $y = 2\sqrt{x}$

Tabulka 1. Přehled derivací elementárních funkcí.

$f(x)$	$f'(x)$
konstanta	0
x	1
x^n	nx^{n-1}
e^x	e^x
$\ln x$	$\frac{1}{x}$
a^x	$a^x \cdot \ln a$
$\log_a x$	$\frac{1}{x \ln a}$
$\sin x$	$\cos x$
$\cos x$	$-\sin x$
$\operatorname{tg} x$	$\frac{1}{\cos^2 x}$
$\operatorname{cotg} x$	$-\frac{1}{\sin^2 x}$
$\arcsin x$	$\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$
$\arccos x$	$-\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$
$\operatorname{arctg} x$	$\frac{1}{1+x^2}$
$\operatorname{arccotg} x$	$-\frac{1}{1+x^2}$

Samostatné cvičení

1. Derivujte:

a) $y = 7x^3 + 2x + 3$,   b) $y = 12 \sin x + x$,   c) $y = 4 \ln x + 5^x$ d) $y = \frac{6}{x^4}$ e) $y = \sqrt[5]{x^4}$.

2. Derivujte:

a) $y = x^3 \cdot \sin x$,   b) $y = \sin x \cdot \cos x$,   c) $y = \frac{x^2}{\sin x}$,   d) $y = \frac{x^2 + 1}{e^x}$,   e) $y = (x^3 + 3)^4$,

f) $y = \ln(x^4 + 6)$.

Výsledky:

1. a) $y' = 21x^2 + 2$, b) $y = 12 \cos x + 1$, c) $y = \frac{4}{x} + 5^x \cdot 5$, d) $y = -\frac{24}{x^5}$, e) $y = \frac{4}{5} x^{\frac{1}{5}}$.

2. a) $y' = 3x^2 \sin x + x^3 \cos x$, b) $y' = \cos^2 x - \sin^2 x$, c) $y' = \frac{2x \sin x - x^2 \cos x}{(\sin x)^2}$, d)

$y' = \frac{2xe^x - (x^2 + 1)e^x}{(e^x)^2}$, e) $y' = 12x^2(x^3 + 3)^3$, f) $y' = \frac{4x^3}{x^4 + 6}$.